

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Луцишин Зоряни Орестівни

на дисертаційну роботу

УГРИНА БОГДАНА ВАСИЛЬОВИЧА

на тему:

«Фінансові детермінанти глобальної економічної інтеграції»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29 – Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Сучасна глобальна економіка переживає період глибокої трансформації, коли фінансові чинники дедалі частіше визначають не лише темпи економічного зростання, а й здатність країн успішно інтегруватися в глобальні процеси. Актуальність дослідження посилюється тим, що світ стикається з полікризою та кількома взаємопов'язаними викликами: геоекономічною фрагментацією, нерівномірністю міжнародних інвестиційних потоків, посиленням конкуренції за капітал, цифровою трансформацією фінансових ринків, зростанням ролі сталого фінансування та підвищенням вразливості країн до глобальних загроз. Міжнародні організації, в свою чергу, все частіше вказують на ризики геоекономічної фрагментації, складне середовище для міжнародних інвестицій і нерівномірність їх розподілу між країнами, нерівномірність умов для торговельної інтеграції.

У цьому контексті тема дисертаційної роботи Угрина Богдана Васильовича «Фінансові детермінанти глобальної економічної інтеграції» є особливо актуальною. Вона є спробою знайти відповіді на питання – яким чином фінансові механізми, інституції, ринки, потоки капіталу, регуляторні стандарти та нові технології змінюють характер участі країн у глобальному економічному

просторі. І такий фокус дослідження є особливо важливим, бо практика вказує на те, що інтегрованість це не тотожне поняття відкритості чи наявності торговельних зв'язків. Для України проблематика фінансових детермінант глобальної економічної інтеграції має не лише академічне, а й безпосередньо практичне значення. В умовах війни, масштабних руйнувань інфраструктури, в тому числі й енергетичної, потреби у повоєнному відновленні, поглиблення європейської інтеграції та необхідності залучення довгострокового капіталу фінансова спроможність держави стає одним із ключових чинників її економічної стійкості та конкурентоспроможності.

З огляду на це, дисертаційне дослідження Угриня Б. В. є своєчасним і науково значущим, обрана тема відповідає сучасним викликам системи міжнародних економічних відносин.

Дисертаційна робота пов'язана з науковими темами, що виконувалися у межах науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету. Дослідження є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу – «Детермінанти стагнації фінансового ринку України та напрями забезпечення його розвитку в сучасних умовах (державний реєстраційний номер 0122U201522), в межах якої автор долучився до підготовки розділу «Глобалізація та світові фінансові ринки: вплив на функціонування фінансового ринку України». Дисертаційна робота відповідає тематиці наукових досліджень кафедри міжнародної економіки, зокрема, науково-дослідній темі «Геоekonomічні та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» (державний реєстраційний номер 0121U111077), в межах якої автор брав участь у підготовці розділу «Економічні пріоритети регіональних інтеграційних об'єднань в глобальній економіці». крім того, результати дисертації узгоджуються з науково-дослідною роботою кафедри міжнародних економічних відносин «Геоekonomічні детермінанти повоєнного розвитку України в глобальному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U201486), у межах якої автор брав участь у підготовці розділу «Геоekonomічні детермінанти розвитку України в умовах війни». Участь

автора у підготовці окремих розділів науково-дослідних робіт підтверджує актуальність обраної проблематики та демонструє особистий внесок здобувача у розроблення питань, безпосередньо пов'язаних із фінансовими детермінантами глобальної економічної інтеграції.

**Ступінь обґрунтованості та рівень достовірності наукових положень,
висновків та рекомендацій.**

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Угриня Богдана Васильовича дає підстави стверджувати, що сформульовані в ній наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень аргументації й достовірності. Дисертація має чітко визначену мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, які корелюють між собою, а її структура відповідає логіці розкриття заявленої теми.

Автор послідовно вибудовує логіку дослідження: спочатку розкриває теоретичні засади глобальної економічної інтеграції та її фінансової інституціоналізації, визначає умови, в тому числі асиметрії та ризики, глобальної економічної інтеграції, ідентифікує фінансові детермінанти інтеграційних процесів, аналізує фінансову екосистему глобальної економічної інтеграції, здійснює емпіричну оцінку впливу фінансових чинників на процеси глобальної економічної інтеграції, окреслює сучасні тенденції та проблеми фінансового забезпечення глобальної економічної інтеграції, і на цій основі визначає пріоритети інтеграції України у глобальний економічний простір. Структурно робота складається з трьох розділів, і кожен наступний розділ є логічним продовженням попереднього.

У першому розділі – «Теоретичні концепти глобальної економічної інтеграції та її фінансова інституціоналізація» – автор розкриває теоретичні засади глобальної економічної інтеграції, її сутність, динаміку розвитку, сучасні асиметрії та роль міжнародних фінансових інституцій в інтеграційних процесах. Зокрема, у підрозділі 1.1 досліджено сутність і динаміку розвитку глобальної економічної інтеграції (с. 12-32); у підрозділі 1.2 деталізовано сучасні асиметрії глобальної економічної інтеграції (с. 33-50); у підрозділі 1.3 охарактеризовано

роль міжнародних фінансових інституцій у процесах глобальної економічної інтеграції (с. 51–67). Позитивної оцінки заслуговує те, що в першому розділі автор не обмежується описом глобалізації та інтеграції, а розглядає глобальну економічну інтеграцію як складний, суперечливий і багатовимірний процес. У роботі акцентовано увагу на тому, що інтеграційні процеси супроводжуються не лише поглибленням взаємозв'язків між країнами, але й посиленням асиметрій, нерівномірним розподілом вигод, різним рівнем доступу до фінансових ресурсів, технологій, інституційних можливостей і глобальних ринків. Такий підхід створює належне теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу фінансових детермінант глобальної економічної інтеграції.

Другий розділ – «Аналіз фінансових детермінант глобальної економічної інтеграції» – має аналітичний характер. Автор розглядає фінансові детермінанти як багаторівневу систему, що охоплює наднаціональний, регіональний, національний і корпоративний рівні. Важливо, що в цьому розділі поєднано теоретичні узагальнення з емпіричним аналізом: досліджено фінансову відкритість, фінансову інтеграцію, фінансову глобалізацію, інституційні й економічні умови інтеграції країн, а також запропоновано підхід до оцінювання глобальної фінансово-економічної інтегрованості. У підрозділі 2.1 здійснено ідентифікацію фінансових детермінант глобальної економічної інтеграції (с. 70-83); у підрозділі 2.2 розглянуто формування фінансової екосистеми глобальної економічної інтеграції (с. 84-97); у підрозділі 2.3 проведено оцінку впливу фінансових детермінант на глобальну економічну інтеграцію (с. 98-122).

У третьому розділі – «Сучасні тенденції та проблеми фінансового забезпечення глобальної економічної інтеграції» – основний акцент зроблено на дослідженні сучасних викликів глобальної економічної інтеграції та напрямів трансформації фінансового виміру глобальної інтеграції. У підрозділі 3.1 розглянуто довіру, цифровізацію фінансової сфери та «зелену економіку» як нові виклики процесам глобальної економічної інтеграції (с. 124-144); у підрозділі 3.2 проаналізовано формування нових вузлових центрів глобальної економічної інтеграції під впливом фінансових детермінант (с. 144-156).

Окремої уваги заслуговує аналіз пріоритетів глобальної економічної інтеграції України (с. 157-172), де фінансові детермінанти глобальної економічної інтеграції розглядаються крізь призму воєнних викликів, повоєнного відновлення, вимог євроінтеграції, потреби у залученні довгострокового капіталу та посиленні фінансової стійкості.

Достатній рівень наукової аргументації результатів дисертаційної роботи підтверджується використанням автором широкого кола загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, у роботі застосовано історичний метод, методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, системного аналізу, структурно-функціонального аналізу, групування і класифікації, компаративного аналізу, економіко-статистичного та економетричного аналізу, кореляційного аналізу, SWOT-аналізу, а також метод графічної візуалізації. Такий методичний інструментарій дав змогу авторові розглянути фінансові детермінанти глобальної економічної інтеграції не фрагментарно, а як складну багаторівневу систему. Автор поєднав теоретико-методологічний аналіз із емпіричним оцінюванням фінансових чинників глобальної економічної інтеграції, у роботі використано великий масив статистичних даних, індексні показники, кореляційний аналіз, групування країн на основі кластерного аналізу, порівняльні оцінки та елементи економетричного моделювання.

Аргументованість і достовірність сформульованих у дисертаційній роботі висновків та рекомендацій підтверджується опрацюванням значної кількості фахової наукової літератури, використанням статистичних і аналітичних матеріалів міжнародних організацій.

Належний рівень достовірності положень, винесених на захист, підтверджується їх апробацією у наукових публікаціях автора та оприлюдненням результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Ступінь наукової новизни результатів дисертаційного дослідження.

Аналіз змісту дисертації Угриня Богдана Васильовича дозволив визначити низку елементів наукової новизни.

У дисертації вперше запропоновано багаторівневу систему фінансових детермінант глобальної економічної інтеграції та подано їх авторське трактування як взаємопов'язаних інституцій, механізмів, фінансових правил, технологічних рішень, ресурсних можливостей і ризикових чинників, що визначають характер фінансової взаємозалежності країн, ступінь їх інтегрованості у глобальний економічний простір та стійкість до зовнішніх викликів (с. 70-73). Такий підхід дозволив сформувати структурну модель фінансового виміру глобальної економічної інтеграції, що поєднує економічний, технологічний, інституційний, соціокультурний і системно-ризиковий рівні.

Автором удосконалено:

- інституційний підхід до дослідження процесів глобальної економічної інтеграції, що базується на обґрунтуванні визначального впливу міжнародних фінансових інституцій, глобальних фінансових правил, регуляторних стандартів та механізмів фінансової координації на формування сучасної архітектури інтеграційних процесів (с. 51-67); визначено перспективи розвитку глобальної економічної інтеграції через формування нових вузлових центрів інтеграційної взаємодії під впливом фінансових детермінант (с. 146-148, с. 235-236);

- методичний підхід до оцінювання фінансової екосистеми глобальної економічної інтеграції на основі системного поєднання її базових і кросфункціональних складових, що дало змогу: оцінити вплив окремих компонентів фінансової екосистеми на показники економічного розвитку (с. 84-94), ідентифікувати моделі інтеграції країн у глобальну економіку на основі співвідношення між фінансовою глобалізацією *de facto* та *de jure* (с. 97); розмежувати реальну інтеграцію національних економік у міжнародні фінансові потоки та їхню формальну інституційно-нормативну відкритість, а також виявити асиметрії між реальним рівнем фінансової інтегрованості та

декларованою відкритістю економік у процесах глобальної економічної інтеграції (с. 94-96);

– науково-методичний підхід до емпіричного оцінювання впливу фінансових детермінант на процеси глобальної економічної інтеграції, який ґрунтується на використанні багатокомпонентної вибірки макроекономічних та фінансових індикаторів, що характеризують зовнішньоекономічну відкритість, міжнародну інвестиційну активність, фінансову глибину інтеграції, макрофінансову стабільність, технологічну залученість країн до глобальних економічних процесів (с. 98-122). Це дало змогу розробити (с. 98-101) і розрахувати Інтегральний індекс глобальної фінансово-економічної інтегрованості країни, що враховує субіндекси торговельної, інвестиційної, трансфертно-фінансової та технологічної інтеграції й забезпечує комплексне оцінювання рівня залученості країни до глобального економічного простору;

До наукових результатів автора, що набули подальшого розвитку в процесі дослідження та містять елементи наукової новизни, слід віднести:

– концептуальні положення обґрунтування взаємозв'язку між концептами глобалізації, регіональної інтеграції та глобальної економічної інтеграції, з одного боку, й економічними та фінансовими детермінантами інтеграційних процесів – з іншого (с. 12-32); обґрунтування ролі фінансової довіри, цифровізації фінансової сфери та «зеленої» економіки у формуванні стратегій інтеграції країн у глобальний економічний простір (с. 124-143);

– наукові положення щодо ідентифікації природи та проявів асиметрій глобальної економічної інтеграції шляхом розширення їх класифікації за сферами прояву інтеграційних процесів, що дало змогу виокремити виробничо-структурні, фінансово-інвестиційні, технологічно-цифрові, інституційно-регуляторні та ризиково-екологічні асиметрії, розкрити їх вплив на нерівномірність участі країн у глобальних інтеграційних процесах (с. 33-50); аргументувати роль міжнародних фінансових інституцій у подоланні цих асиметрій (с. 45-47, с. 58-67);

– наукові підходи щодо фінансового виміру глобальної економічної інтеграції, який запропоновано структурувати як систему взаємопов'язаних складових – фінансової відкритості, фінансової інтеграції та фінансової глобалізації (с. 75). Це дало змогу класифікувати країни за рівнем фінансової відкритості та підтвердити неоднорідність інтеграційного середовища, що зумовлює відмінності у траєкторіях участі країн у процесах глобальної економічної інтеграції (с. 75-83);

– науковий підхід до періодизації економічної інтеграції України у глобальний економічний простір, що дало змогу ідентифікувати домінуючі фінансові детермінанти на кожному етапі інтеграційного процесу (с. 157-163), визначити ознаки конвергенції України з ЄС у торговельній та фінансовій сферах (с. 164-168, 237-240). За результатами SWOT-аналізу фінансових детермінант повоєнного відновлення України визначено сильні та слабкі сторони, ризики та можливості (с. 169-170), обґрунтовано базовий, оптимістичний і ризиковий сценарії інтеграції України у глобальний економічний простір та сформульовано прогностичні пріоритети її подальшого розвитку з урахуванням регіональних особливостей співпраці (с. 170-172, с. 241).

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження.

Результати дисертації мають теоретичну та практичну цінність. Вони поглиблюють наукові уявлення про глобальну економічну інтеграцію та фінансові детермінанти її розвитку, тому можуть виступити фундаментом для подальших наукових розробок. Окремі положення роботи можуть бути використані для обґрунтування прикладних рішень щодо посилення інтеграційної спроможності України в умовах сучасних глобальних трансформацій та повоєнного відновлення.

Прикладне значення мають запропоновані автором підходи до оцінювання глобальної фінансово-економічної інтегрованості країн, аналізу фінансової відкритості, ідентифікації інтеграційних асиметрій і визначення сценаріїв участі України у глобальному економічному просторі. Результати дослідження, які

мають прикладний характер, можуть бути використані у діяльності органів державної влади, фінансових інституцій, аналітичних центрів, установ, що займаються питаннями міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Окремі положення дисертації використано у діяльності страхової групи «ТАС» (довідка № 24/26 від 07.04.2026 р.), Київської торгово-промислової палати (№ 17/05-5/564 від 01.06.2026 р.). Результати дисертаційного дослідження отримали впровадження у навчальний процес Західноукраїнського національного університету та були використані при викладанні дисциплін, що підтверджено довідкою ЗУНУ №126-31/1257 від 21.05.2026 р.

Повнота відображення основних положень дисертації в опублікованих автором працях

Основні наукові положення, висновки та результати дисертаційної роботи Угриня Богдана Васильовича належним чином відображені в опублікованих наукових працях автора. За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 6,41 д. а., з яких особисто автору належить 4,41 д. а. Серед них 6 праць опубліковано у наукових фахових виданнях, а 6 праць мають апробаційний характер. Тематика опублікованих праць відповідає змісту дисертаційного дослідження та розкриває його ключові положення. Основні положення, висновки та результати дисертаційної роботи були апробовані на міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях. У публікаціях, виконаних у співавторстві, у дисертації використано тільки ті ідеї, положення та результати, які є особистим науковим доробком здобувача. Ознайомлення з науковими працями дає підстави стверджувати, що вони достатньою мірою відображають зміст дисертації, підтверджують апробацію її основних результатів і засвідчують особистий внесок Угриня Б. В. у розроблення досліджуваної проблематики.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Угриня Богдана Васильовича та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові

результати, підтверджує, що дисертація є самостійним науковим дослідженням. Автор дотримується принципів, норм академічної доброчесності. Дисертація не містить текстових запозичень інших авторів, а матеріали інших досліджень, розробок, відомостей, статистичних даних тощо, які використовуються у дисертаційній роботі, мають належне посилання на джерела.

Дискусійні положення та зауваження.

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу та високий рівень її виконання, варто зазначити певні дискусійні положення та зауваження:

1. У дисертації значну увагу приділено фінансовим детермінантам глобальної економічної інтеграції, зокрема фінансовій відкритості, міжнародному руху капіталу, діяльності фінансових інституцій та фінансовій глобалізації. Водночас, на нашу думку, робота могла б бути посилена більш детальним аналізом ролі міжнародних фінансових ринків, через які фінансові детермінанти також впливають на інтеграційні можливості країн.

2. У роботі автор пропонує структуру інтегрального індексу глобальної фінансово-економічної інтегрованості країни та виокремлює його торговельну, інвестиційну, трансфертно-фінансову й технологічну складові (с. 98–103), однак, на нашу думку, дискусійним є питання щодо співвідношення власне фінансового та економічного компонентів у цьому індексі, тому доцільно було б показати, які з обраних показників безпосередньо відображають фінансовий вимір інтеграції, а які характеризують загальний рівень включення країни у глобальні економічні процеси. Разом з тим, додаткового пояснення потребує обрання автором показників для розрахунку інтегрального індексу внутрішнього фінансового розвитку (с. 107).

3. У дисертації автор окреслив контури асиметрій глобальної економічної інтеграції (с. 34) із деталізацією їх основних видів, проте робота виграла б у випадку встановлення ієрархічності асиметрій: які з них є первинними, а які мають похідний характер, що дозволило б виявити причинно-наслідкові зв'язки між різними видами нерівномірності у глобальній економічній інтеграції.

4. На с. 147 дисертації подано фінансові детермінанти вузлових центрів глобальної економічної інтеграції, проте додаткового пояснення потребує обрання автором для дослідження саме цих центрів.

5. У роботі автор розглядає «зелену» економіку як один із нових чинників глобальної економічної інтеграції та пов'язує її з розвитком сталого фінансування, зелених облігацій, екологічного страхування (с. 140-144), але дискусійним залишається питання про те, наскільки країни з різним рівнем економічного розвитку мають рівний доступ до інструментів зеленого фінансування, і чи не створює зелений фінансовий порядок нові бар'єри для менш розвинених економік.

6. Автор аналізує пріоритети глобальної економічної інтеграції України та пропонує сценарії її розвитку за торговельною, інвестиційною, трансфертно-фінансовою і технологічною складовими (с. 171-172), водночас ці сценарії доцільно було б подати з чіткішим розмежуванням за часовими вимірами: короткострокові заходи воєнного та раннього відновлювального періоду, середньострокові заходи структурної модернізації, довгострокові орієнтири розширеної глобальної економічної інтеграції України.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, а мають переважно дискусійний характер.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Угрина Богдана Васильовича «Фінансові детермінанти глобальної економічної інтеграції» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, відзначається актуальністю обраної теми, логічною структурою, належним рівнем наукової аргументації, використанням сучасного методичного інструментарію та достатньою емпіричною базою. Сформульовані автором положення наукової новизни, висновки й рекомендації мають теоретичне і практичне значення, достатньою мірою апробовані. Дисертація викладена літературною українською мовою у науковому стилі та оформлена згідно з вимогами.

За актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор, Угрин Богдан Васильович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
віцепрезидент з науково-педагогічної роботи (навчальна робота)
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»

Зоряна ЛУЦИШИН